

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Πολυκριτήρια Ανάλυση Αποφάσεων	17
Πολυκριτήρια Ανάλυση Αποφάσεων	19
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης</i>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Αξιολόγηση Δημόσιων και Ιδιωτικών Επιχειρήσεων..	25
Η Ανάπτυξη της Ελληνικής Μεταποίησης στην Ελλάδα: Μια Συγκριτική Μελέτη	27
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης</i>	
Αξιολόγηση των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών.....	35
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης, Ι. Εφραιμίδης</i>	
Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις Κατασκευαστικών Εταιρειών	43
<i>Κ. Κοσμίδου, Κ. Ζοπουνίδης, Δ. Πασπαλιτζής</i>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις Ξενοδοχειακών Μονάδων και Μέτρηση Ικανοποίησης Πελατών	49
Η Πορεία του Ελληνικού Τουρισμού.....	51
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης</i>	
Χρηματοοικονομική Αξιολόγηση των Ξενοδοχειακών Μονάδων Κρήτης	61
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Μ. Δούμπος, Σ. Πετρόχειλου</i>	

Έρευνα για το Βαθμό Ικανοποίησης των Τουριστών από τις Παρεχόμενες Τουριστικές Υπηρεσίες στην Κρήτη το Έτος 2005.....	69
<i>Ε. Γκίκα , Κ. Ζοπουνίδης</i>	

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Χρηματοοικονομική Αποτυχία, Παραποίηση
Λογιστικών Καταστάσεων και Καινοτομία.....83**

Πτωχεύσεις Επιχειρήσεων – Αίτια	85
<i>Κ. Ζοπουνίδης</i>	

Χρήση Υποδειγμάτων για την Εκτίμηση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων	89
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης</i>	

Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις και Καινοτομία των Επιχειρήσεων: Θεωρητικές και Πρακτικές Επισημάνσεις.	97
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Π. Καλαντώνης</i>	

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Πιστωτικός Κίνδυνος και Συστήματα Ελέγχου
Αξιοπιστίας του105**

Financial Rating Systems: Πιστωτικός Κίνδυνος	107
<i>Κ. Ζοπουνίδης</i>	

Συστήματα Value at Risk στη Διαχείριση Χρηματοοικονομικών Κινδύνων.....	111
<i>Μ. Δούμπος, Κ. Ζοπουνίδης</i>	

Έλεγχος Αξιοπιστίας Υποδειγμάτων Πιστωτικού Κινδύνου	117
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Μ. Δούμπος</i>	

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Τραπεζικοί Κίνδυνοι και Τεχνικές Διαχείρισης
Κινδύνων Επιτοκίων.....129**

Είδη Τραπεζικών Κινδύνων και Μέθοδοι Εκτίμησής τους	131
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Λεμονάκης</i>	

Μηχανισμός Λειτουργίας του Επιχειρησιακού Κινδύνου: Τυπολογία και Προσέγγισή του στα Πλαίσια των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.....	137
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Λεμονάκης</i>	
Σύγχρονες Τεχνικές Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (Σ.Σ.Ε.) Τραπεζικών Ιδρυμάτων	145
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Λεμονάκης</i>	
Τεχνικές Διαχείρισης Επιτοκιακού Κινδύνου	151
<i>Κ. Κοσμίδου, Κ. Ζοπουνίδης</i>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Αξιολόγηση Τραπεζικών Ιδρυμάτων, Συγχωνεύσεις Εξαγορές και Προοπτικές του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	159
Συγκριτική Ανάλυση και Προοπτικές του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Κλάδου	161
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Λεμονάκης, Ν. Σχοινιωτάκης</i>	
Αξιολόγηση των Επιδόσεων Εμπορικών Τραπεζών στην Ελλάδα την Περίοδο 2003-2004	177
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Φ. Πασιούρας, Α. Τζανετουλάκος</i>	
Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Συνεταιριστικών Τραπεζών το Εννεάμηνο του 2004	183
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Κ. Κοσμίδου</i>	
Εκτίμηση της Πορείας των Συνεταιριστικών Τραπεζών για το έτος 2004	187
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης</i>	
Η Αξιολόγηση και η Πορεία των Μεγαλύτερων Τραπεζικών Ιδρυμάτων του Κόσμου	193
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Γ. Μουριάδου, Σ. Μπαρόλα, Φ. Πασιούρας</i>	
Συγχωνεύσεις και Εξαγορές Τραπεζών: Μελέτη των Προσδιοριστικών Παραγόντων	205
<i>Κ. Ζοπουνίδης, Φ. Πασιούρας</i>	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Εκτίμηση Χρηματιστηριακών Εταιρειών και Σύνθεση Χαρτοφυλακίων Αμοιβαίων Κεφαλαίων211

Εκτίμηση των Χρηματοοικονομικών Επιδόσεων των Χρηματιστηριακών Εταιρειών το 2004213

Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης

Αξιολόγηση των Χρηματοοικονομικών Επιδόσεων των Δημοσίων Επιχειρήσεων του Χρηματιστηρίου Αθηνών221

Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης, Αλ. Τζανετουλάκος

Σύνθεση Επενδυτικών Χαρτοφυλακίων Αμοιβαίων Κεφαλαίων (Funds of Funds)227

Κ. Ζοπουνίδης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Ευρωπαϊκή Ένωση, Ανταγωνιστικότητα και Οικονομική Ανάπτυξη231

Από την Κοινότητα του Άνθρακα και Χάλυβα στην Εποχή του Ευρωσυντάγματος.....233

Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης

Μια Ιστορική Αναδρομή στο Διεθνές Νομισματικό Σύστημα.....241

Χρ. Γαγάνης

Συγκριτική μελέτη της πορείας των κρατών και υποψήφιων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης245

Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης, Φ. Πασιούρας

Συγκριτική Αξιολόγηση της Οικονομικής Ανάπτυξης και της Κοινωνικής Ευημερίας253

Ε. Γρηγορούδης, Μ. Νεοφύτου, Κ. Ζοπουνίδης

Η Συνεισφορά της Οικονομικής Ανάπτυξης στην Ποιότητα Προϊόντων και Υπηρεσιών263

Ε. Γρηγορούδης, Γ. Νικολοπούλου, Κ. Ζοπουνίδης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: Μέτρηση και Αξιολόγηση των Υπηρεσιών Υγείας....273

Το Εθνικό Σύστημα Υγείας και οι Αδυναμίες του275
Ε. Γκίκα, Κ. Ζοπουνίδης

Αξιολόγηση των Συστημάτων υγείας στην Ευρώπη Κατά την Περίοδο
1998-2003283
Κ. Ζοπουνίδης, Φ. Πασσιούρας

Μέτρηση της Ποιότητας των Προσφερόμενων Υπηρεσιών Υγείας στο Δημόσιο
και τον Ιδιωτικό Τομέα291
Κ. Ζοπουνίδης, Ε. Γκίκα

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Κ. Ζοπουνίδης, Χρ. Γαγάνης

1. Γενικά

Ο τουρισμός, ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, αποτέλεσε τα τελευταία 40 χρόνια βασικό πυλώνα της Ελληνικής οικονομίας. Την εικοσαετία 1960-80 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του τουρισμού ήταν περίπου διπλάσιος από τον αντίστοιχο της βιομηχανίας ενώ, την εικοσαετία 1980-2000 έγινε 12πλάσιος. Παράλληλα, ο αγροτικός τομέας συρρικνώνεται συνεχώς ιδιαίτερα την τελευταία 20ετία.

Οι οικονομικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού εστιάζονται στην εισροή χρήματος και την εξισορρόπηση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, την ανάπτυξη επενδυτικών δραστηριοτήτων και τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις που ασκούν στον ευρύτερο οικονομικό ιστό της χώρας. Παρά την περιφρόνηση του τουριστικού προϊόντος από την πολιτεία στο παρελθόν ο τουριστικός κλάδος συνεισφέρει τα μέγιστα στην εξισορρόπηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών όπως απεικονίζεται και από τον πίνακα 1.

Πίνακας 1: Συναλλαγματικά Ισοζύγια Ιανουάριος – Ιούλιος 2001-2004

	% Μεταβολές						
	2001	2002	2003	2004	2002/01	2003/02	2004/03
Τουριστικό	3.094,2	3.763	3.607,1	3.604,5	21,6	-4,1	-0,1
Ναυτιλιακό	2.261,3	2.057,3	2.681,4	4.362,3	-9	30,3	62,7
Έλλειμμα Εμπορικού Ισοζυγίου	-12.607,8	-13.079,8	-13.267,7	-14.391,9	3,7	1,4	8,5
Έλλειμμα Τρεχουσών Συναλλαγών	-9.713,4	-10.730,7	-12.063,8	-12.447	10,5	12,4	3,2

Πηγή: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών & Προβλέψεων (2004)

Η συνεισφορά του τουριστικού τομέα περιλαμβάνει όλους τους τομείς της Ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. (2003) προκύπτει ότι:

- ✓ Το σύνολο της προστιθέμενης αξίας που προσδιορίζεται αμέσως και έμμεσα από την τουριστική ζήτηση, κυμαίνεται περίπου στο 18% του ΑΕΠ.
- ✓ Στον τουριστικό κλάδο πραγματοποιείται το 16% των επενδύσεων, ενώ η απασχόληση στην τουριστική οικονομία ανέρχεται πάνω από 700.000 άτομα.
- ✓ Το συνάλλαγμα που αποκτάται από τον τουρισμό είναι της τάξης των 9 δις δολαρίων, 2,5 φορές μεγαλύτερο από το συνάλλαγμα από τις βιομηχανικές εξαγωγές και 1,8 φορές μεγαλύτερο από το σύνολο των εξαγωγών. Στο σχήμα 1 απεικονίζεται η πορεία του ταξιδιωτικού συναλλάγματος για την περίοδο 1970-2003 σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει δώσει στην δημοσιότητα η τράπεζα της Ελλάδος.
- ✓ Έχει αποδειχθεί ότι ο τουρισμός έχει προκαλέσει σχεδόν το σύνολο της βελτίωσης της κατανομής του περιφερειακού εισοδήματος που συντελέστηκε κατά τα τελευταία 20-30 έτη, συμβάλλοντας στην συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο, στην πολιτισμική επικοινωνία και στην άμβλυνση των διαφορών.

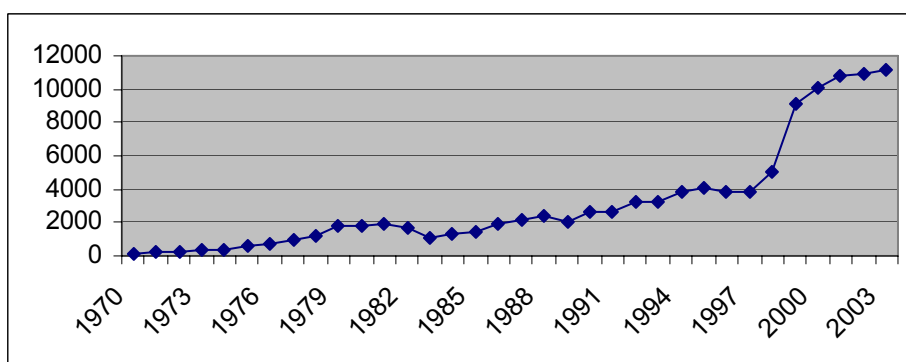
Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία που έχουν δοθεί στη δημοσιότητα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (World Tourism Organization), το 2002 η Ελλάδα με 14.179.999 αφίξεις αλλοδαπών ταξιδιωτών στα σύνορα καταλαμβάνει την 15η θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών υποδοχής. Στο σχήμα 2 καταγράφεται η τουριστική κίνηση από το εξωτερικό σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία που συγκεντρώνουν οι υπηρεσίες ελέγχου διαβατηρίων.

Οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες κατά το 2002 έφθασαν τα 10.285 εκ. ευρώ, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Με βάση το σχετικό πίνακα του Π.Ο.Τ., η Ελλάδα κατατάσσεται έτσι στην 10η θέση από άποψη τουριστικών εισπράξεων.

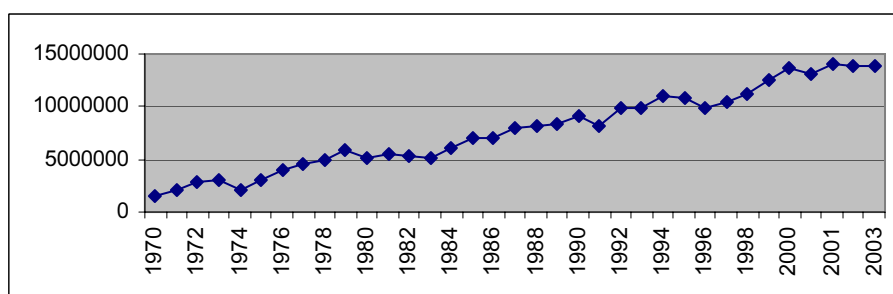
Αν και ο Ελληνικός τουρισμός καταλαμβάνει σημαντικό μερίδιο σε παγκόσμιο επίπεδο, τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό από νέους προορισμούς και συγκεκριμένα την Τουρκία, την Αίγυπτο, την Τυνησία και το Μαρόκο οι οποίες δεν συγκαταλέγονται στις παραδοσιακά ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου (Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία). Στις χώρες αυτές, οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις είναι σε θέση να λειτουργούν με συγκριτικά χαμηλότερο κόστος και κατά συνέπεια να διαθέτουν το τουριστικό προϊόν σε χαμηλότερες τιμές και έτσι να αποκτούν συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι των αντίστοιχων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ελληνικών. Για την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος με άλλες μεσογειακές χώρες στον τουριστικό τομέα έχει πραγματοποιηθεί μελέτη από Εργαστήριο Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης (βλ. Ζοπουνίδης et al.,2004, “Τεχνοοικονομικές Αποφάσεις με Πολλαπλά Κριτήρια”, Εκδόσεις Κλειδάριθμος).



Σχήμα 1: Ταξιδιωτικό Συνάλλαγμα σε Δολάρια 1970-2003 (πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)



Σχήμα 2: Αφίξεις Αλλοδαπών 1970-2003 (πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.)

2. Πορεία το 2004

Για άλλη μια συνεχιζόμενη χρονιά ο αριθμός των αφίξεων, αλλά και των διανυκτερεύσεων, από όποια πλευρά και αν εξετασθούν, εκπέμπουν αρνητικό μή-

νυμα. Για το δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2004 καταγράφηκε μια μείωση της τάξεως του 5%. Βέβαια, οι τουριστικές συναλλαγματικές εισπράξεις που συνιστούν και τον πλέον αξιόπιστο δείκτη – από διαχρονική θεώρηση – εμφανίζουν αύξηση 9,1% για το ενδεκάμηνο Ιαν.-Νοεμ. 2004. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΟΤ εξάλλου προκύπτει ότι την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2004 ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων έφθασε τα 526 εκατομμύρια, αριθμός μεγαλύτερος κατά 58 εκατομμύρια σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2003. Σε μια περίοδο λοιπόν που οι ανά τον κόσμο αφίξεις τουριστών ήταν το δεκάμηνο του 2004 αυξημένες κατά 12% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2003, η ολυμπιακή Ελλάδα κινήθηκε με αρνητικές επιδόσεις.

Παρά την ευνοϊκή Ολυμπιακή συγκυρία η χώρα μας υστερεί δραματικά έναντι άλλων χωρών. Από τον πίνακα 2 διαπιστώνεται ότι οι άμεσα ανταγωνίστριες χώρες, για τις οποίες υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία, καταγράφουν ικανοποιητικές επιδόσεις σε όρους αφίξεων.

Πίνακας 2: Ποσοστά Αφίξεων Ανταγωνιστριών Χωρών 2004

Ισπανία (αφίξεις)	+3,4% (2004)
Πορτογαλία (διανυκτερεύσεις)	+4,5% (Ιαν. – Σεπτ.)
Κροατία (αφίξεις)	+17,4% (Ιαν. – Νοεμ.)
Τουρκία (αφίξεις)	+25,7% (2004)
Αίγυπτος (αφίξεις)	+43,4% (2004)
Κύπρος (αφίξεις)	+ 2,3% (Ιαν. – Νοεμ.)
Ιταλία (αφίξεις)	+2,24 (Ιαν. – Σεπτ.)

Πηγή: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών & Προβλέψεων (2005)

Το 2004 οι αφίξεις στην χώρα μας εκτιμώνται σε 12.000-12.300 χιλ. περίπου έναντι 17.548 χιλ. της Τουρκίας. Οι ποσοστιαία αύξηση των αφίξεων για τις δύο άμεσα ανταγωνίστριες χώρες την τελευταία δεκαετία 1994 – 2004 είναι για την Ελλάδα 10,5% και την Τουρκία 163%.

Το μερίδιο της τουριστικής κίνησης των Ευρωπαίων ταξιδιωτών για το 2004 καταλαμβάνουν η Ισπανία με το 15% του συνόλου, η Γαλλία με 13%, η Ιταλία 10%, η Γερμανία 6%, η Αυστρία 6% και η Ελλάδα να καταλαμβάνει την έκτη θέση με μερίδιο 4%. Συνολικά, οι προορισμοί της Νοτιοανατολικής Μεσογείου αποσπούν το 14%, ενώ της Νοτιοδυτικής το 29%.

Με βάση τα ως τώρα στοιχεία, τους πρώτους οκτώ μήνες του 2004 σημειώθηκε στις χώρες της ευρωζώνης σχετική στασιμότητα, ιδιαίτερα στους προορισμούς «ήλιου και θάλασσας». Ειδικότερα, σημειώθηκε αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, ιδιαίτερα στη Βρετανία κατά +13%. Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης σημείωσαν επίσης σημαντική αύξηση. Στις χώρες της ευρωπαϊκής διεύρυνσης, και ιδιαίτερα στην Ουγγαρία και στην Πολωνία, η αύξηση έφθασε το +8,6% και το +20% αντίστοιχα, γεγονός που οφείλεται πιθανώς και στην προβολή των χωρών αυτών λόγω της ένταξής τους στην Ε.Ε..

Σύμφωνα με έρευνα του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης για το έτος 2004 για την πορεία βασικών τουριστικών αγορών που ενδιαφέρουν την Ελλάδα η κατάσταση διαμορφώνεται ως εξής.

Βρετανία. Η κίνηση βρετανών τουριστών προς τη χώρα μας υπολογίζεται ότι εμφάνισε μείωση 12% σε σχέση με το 2003. Μειωμένο εμφανίζεται και το μερίδιο των βρετανών τουριστών προς την Ελλάδα (17,1% έναντι 19,4% το 2003). Τα αίτια της μείωσης εστιάζονται στο ισχυρό ευρώ έναντι της λίρας, στην προώθηση αναδυόμενων προορισμών, όπως η Βουλγαρία, η Κροατία, η Αίγυπτος και το Μαρόκο, καθώς επίσης και στις αυξημένες τιμές των τουριστικών και συναφών υπηρεσιών στη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Επίσης, η αρνητική δημοσιότητα για θέματα ελλειπών προετοιμασίας, ανασφάλειας, ακρίβειας, καθώς και για έκτροπα που έγιναν στη Ρόδο το 2003.

Γερμανία. Αυξημένη εμφανίστηκε για το 2004 η προτίμηση των Γερμανών προς φθηνούς προορισμούς εκτός ευρωζώνης που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κατάσταση της γερμανικής οικονομίας και στην αυξημένη ανεργία, που περιορίζουν το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών για ταξίδια αναψυχής.

Γαλλία. Αναφέρεται ότι η μείωση που παρουσιάζει ο τουρισμός από τη Γαλλία προς τη χώρα μας το 2004, οφείλεται κυρίως στο φαινόμενο της «υπέρμετρης» αύξησης που παρουσιάστηκε την προηγούμενη χρονιά και στη χαμηλή (ως αρνητική) ελκυστικότητα που παρουσίασε το γεγονός της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα. Επίσης, στις προσφορές ελκυστικών πακέτων από ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Ιταλία. Για την Ιταλική αγορά η θέση της Ελλάδας διατηρήθηκε το 2004 σε ικανοποιητικά επίπεδα. Συνολικά, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία των αεροπορικών αφίξεων της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας και τα στοιχεία του γραφείου Ιταλίας, μπορεί να εκτιμηθεί ότι η κίνηση προς την Ελλάδα εμφάνισε στο σύνολο του έτους αύξηση κατά 4,5% και η ανοδική αυτή τάση αναμένεται να συνεχιστεί και στη διάρκεια του 2005.

Ολλανδία. Η τέταρτη σε σπουδαιότητα αγορά του ελληνικού τουρισμού παρουσίασε μια μείωση κατά 5% σε σχέση με το 2003. Γεγονός που οφείλεται στην προτίμηση των Ολλανδών σε προορισμούς εκτός ευρωζώνης.

Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι η υπερτίμηση του ευρώ επιβάρυνε σημαντικά το κόστος του κοινοτικού τουριστικού προϊόντος, γεγονός που καταγράφεται ευκρινώς στον χαμηλό ρυθμό αύξησης των αφίξεων στην Δυτική Ευρώπη κατά 2% και στην Νότια Μεσογειακή Ευρώπη κατά 4%. Ωστόσο, από το μέσο όρο της Ευρώπης και των χωρών που παρουσιάζονται στον πίνακα 2 αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο αρνητικός ρυθμός αφίξεων στην Ελλάδα δεν οφείλεται κυρίως στην υπερτίμηση του ευρώ όπως αρκετοί αναφέρουν.

Συγκριτικές έρευνες για τις τιμές ίδιας ποιότητας των επιμέρους στοιχείων που συνθέτουν την τιμή του τουριστικού προϊόντος ανάμεσα στην Ελλάδα και τις ανταγωνίστριες χώρες δεν υπάρχουν. Το γεγονός αυτό δημιουργεί εύλογα ερωτήματα στο εάν και κατά πόσο η ανά κλίνη είσπραξη στην Ελλάδα στοιχίζει περισσότερο ή υπόκειται στην πίεση των Γραφείων Διακίνησης Τουριστών (Tour Operators). Από τον πίνακα 3 όπου καταγράφεται η ανά διανυκτέρευση τουριστική δαπάνη αλλοδαπών σε δολάρια προκύπτει ότι η Ελλάδα κάθε άλλο παρά ακριβός τουριστικός προορισμός είναι.

Εύλογη επομένως είναι η ερώτηση που οφείλεται η κρίση που μαστίζει τα τελευταία χρόνια τον Ελληνικό τουρισμό. Η απάντηση θα πρέπει να αναζητηθεί στις αδυναμίες που μαστίζουν το τουριστικό προϊόν εδώ και αρκετά χρόνια. Η μεγάλη εξάρτηση από τους τουριστικούς πράκτορες (το 70% της αγοράς ελέγχεται από 5 tour operators), η έντονη εποχικότητα, το 88% της τουριστικής κίνησης συγκεντρώνεται από το μήνα Ιούνιο έως Σεπτέμβριο, ενώ στην Ισπανία την ίδια περίοδο συγκεντρώνεται το 53%, στην Ιταλία το 59% και στην Πορτογαλία το 85% αντίστοιχα, η μεγάλη εξάρτηση από μικρό αριθμό αγορών, το ποσοστό αφίξεων από το Ηνωμένο Βασίλειο και Γερμανία κυμαίνονται στο 21% και 15% αντίστοιχα. Η ανεπάρκεια υποστηρικτικών δομών (γήπεδα γκολφ, συνεδριακά κέντρα κλπ). Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ισπανία διαθέτει 254 γήπεδα γκολφ διεθνών προδιαγραφών, η Πορτογαλία 55, η Τουρκία 10 ενώ η Ελλάδα έχει μόνον 4. Απογοητευτική είναι και η εικόνα του παρουσιάζεται και στο θαλάσσιο τουρισμό. Η Τουρκία διαθέτει σήμερα 15 μαρίνες δυναμικότητας 5.000 θέσεων, ενώ η Ελλάδα προσφέρει μόλις 2.800 θέσεις. Η απόσταση από τις χώρες προέλευσης σε σχέση με τις ανταγωνίστριες αποτελεί ένα ακόμη μειονέκτημα. Επίσης, βασική αδυναμία του Ελληνικού τουρισμού είναι η ανε-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

παρκής προώθηση του τουριστικού προϊόντος (στο σύνολο του προϋπολογισμού των εθνικών οργανισμών τουρισμού η Ελλάδα αντιπροσωπεύει μόλις το 18,7% έναντι 35,7% της Ιταλίας και 83,7% της Πορτογαλίας), έλλειψη συνέπειας και σωστής νοοτροπίας στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών γεγονός που οδηγεί σε χαμηλούς δείκτες ικανοποίησης ποιότητας πελατών.

Τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει ο ελληνικός τουρισμός, ως τιμές και ολική ποιότητα, αλλά και ως φροντίδα της πολιτείας για την προβολή του στο εξωτερικό καταγράφονται κατά εύλογτο τρόπο στην αναπτυξιακή υστέρηση αυτού, όχι μόνον έναντι του παγκόσμιου τουρισμού, που είναι απολύτως θεμιτό, αλλά και έναντι της Ευρώπης ως συνόλου, έναντι της Νότιας Ευρώπης και ακόμη εντονότερα, έναντι της Ανατολικής Μεσογείου. Στον πίνακα 4 καταγράφεται ο μέσος ετήσιος ρυθμός τουριστικής ανάπτυξης για την περίοδο 1990 – 2000.

Η συγκριτική θέση της Ελλάδος από άποψη τουριστικής αναπτυξιακής δυναμικής είναι εμφανώς δυσμενής, αφού υπολείπεται σε μέσο-μακροπρόθεσμο ρυθμό ανάπτυξης όλων των κυρίως ανταγωνιστριών χωρών. Η υστέρηση της Ελλάδος ήταν ιδιαίτερος εμφανής και κατά την τελευταία τριετία.

Πίνακας 3: Ανά Διανυκτέρευση Τουριστική Δαπάνη Αλλοδαπών (σεUSD)

Ανά κλίνη είσπραξη (1999)		
1	Ελλάδα	7.739
2	Κροατία	6.332
3	Αίγυπτος	17.961
4	Πορτογαλία	10.124
5	Ισπανία	13.253
6	Ιταλία	8.588
7	Τουρκία	12.409
8	Ισραήλ	24.437

Πηγή: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών & Προβλέψεων (2004)

Πίνακας 4: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Τουριστικής Ανάπτυξης (1990 – 2000)

Κόσμος	4,3
Ευρώπη	3,6
Ν. Ευρώπη	3,6
Ανατ.Μεσογ. Ευρώπη	7,1
Ελλάδα	3,2
Ισπανία	3,5
Γαλλία	3,7
Πορτογαλία	4,2
Ιταλία	4,4
Σλοβενία	5,3
Βουλγαρία	5,8
Τουρκία	7,2

Πηγή: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (2004)

Παρά την προβολή της χώρας μας το 2004 με τους Ολυμπιακούς Αγώνες και το κύπελλο Ευρώπης στο ποδόσφαιρο δεν παρατηρούνται σημάδια ανάκαμψης για το 2005, όπως καταγράφεται και από τις αιτούμενες αφίξεις αεροσκαφών στον πίνακα 5. Η φετινή μείωση θα επηρεάσει και την επόμενη χρονιά, σε ότι αφορά

Πίνακας 5 : Αιτούμενες Αφίξεις Αεροσκαφών

Αεροδρόμιο	Θερινό πρόγραμμα πτήσεων 2003	Θερινό πτήσεων πρόγραμμα 2005	% 2005/ 2003
Αθήνα	51.408	58.664	14%
Ηράκλειο	20.804	18.466	-11%
Θεσσαλονίκη	17.090	16.802	-2%
Κέρκυρα	8.902	7.756	-13%
Ρόδος	13.861	12.949	-7%
Σύνολο όλων των αεροδρομίων	112.065	114.637	2%

Πηγή: Συντονιστής Αεροδρομίων (2005)

τα έσοδα, δεδομένου ότι τα συμβόλαια υπεγράφησαν με χαμηλότερες τιμές από το 2004 σε επίπεδο που ξεπερνά το - 5%. Η TUI, ο μεγαλύτερος τουριστικός οργανισμός της Ευρώπης, εμφανίζει μείωση έως και 20% στις κρατήσεις για το 2005, έναντι του 2004. Αντίθετα με την Ελληνική τουριστική αγορά οι νέοι αναδυόμενοι προορισμοί εκτός Ευρώπης αναμένεται να εμφανίσουν σημαντικές αυξήσεις στην τουριστική κίνηση.

Τα χρόνια προβλήματα του ελληνικού τουρισμού που αναφέρθηκαν παραπάνω (για περαιτέρω βλ. Ζοπουνίδης et al., 2004, “Τεχνοοικονομικές Αποφάσεις με Πολλαπλά Κριτήρια”, Εκδόσεις Κλειδάριθμος) και η απουσία ριζικών παρεμβάσεων προς την κατεύθυνση επίλυσής τους εγκλωβίζουν τον ελληνικό τουρισμό χωρίς δυνατότητες άμεσης ανάκαμψης.

Οι προβλέψεις του ΠΟΤ για την πορεία του παγκόσμιου διεθνούς τουρισμού μέχρι το 2020 είναι ιδιαίτερα αισιόδοξες. Ο ρυθμός αύξησης του παγκοσμίου διεθνούς τουρισμού εκτιμάται ότι θα είναι 4% μέχρι το 2010 και 4.5% για την επόμενη δεκαετία μέχρι το 2020. Οι υπερπόντιες προελεύσεις Η.Π.Α., Ιαπωνία και Κίνα, προβλέπεται να κάνουν αισθητή την παρουσία τους στην ευρωπαϊκή τουριστική σκηνή τα επόμενα έτη.

Η Ελλάδα μπορεί να επιτύχει ρυθμούς ανάπτυξης για τα επόμενα έτη στα επίπεδα που αναφέρονται από τον ΠΟΤ και να διεκδικήσει ένα σημαντικό κομμάτι από την πίτα των νέων αγορών. Αν μάλιστα επιλύσει αρκετά από τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα, μπορεί να επιτύχει ακόμη υψηλότερους ρυθμούς. Την ίδια θετική πορεία – υπό προϋποθέσεις – αναμένεται ότι θα ακολουθήσουν και οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τον τουρισμό με ανάλογες θετικές επιδράσεις στο πλεόνασμα του συναλλαγματικού ισοζυγίου.

Από τα βασικότερα μέτρα για την αύξηση της τουριστική ζήτησης στην χώρα μας πρέπει να είναι η κατάλληλη αξιοποίηση του θετικού κλίματος που δημιούργησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, διαφορετικά η αισιοδοξία που προκάλεσαν πολύ γρήγορα θα εξανεμισθεί και τα αποτελέσματα θα είναι βραχυπρόθεσμα.

Στην 3η Σύνοδο του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού (World Travel and Tourism Council – WTTC) που πραγματοποιήθηκε το 2004, αναφέρεται ότι για το μέλλον του τουριστικού τομέα πρέπει να υπάρξει μια συνεπής και αгаστή συνεργασία ανάμεσα στον ιδιωτικό τομέα και την Πολιτεία. Ο τουριστικός σχεδιασμός να γίνεται με βάση μεσο-μακροχρόνιο ορίζοντα, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την προστασία και ανάδειξη του φυσικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ώστε τα οφέλη από τη λειτουργία του να διαχέονται σε όσο το δυνατόν ευρύτερες ομάδες του πληθυσμού. Οι Κυβερνήσεις, ο ιδιωτικός τουριστικός τομέας και οι άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς πρέπει

να έχουν συγκεκριμένους διακριτούς, αλλά συμπληρωματικούς ρόλους, που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού γενικότερα.

Επίσης, οι ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις για να παραμείνουν ανταγωνιστικές και κερδοφόρες θα πρέπει να στοχεύουν στην γενικότερη αναβάθμιση και ανάπτυξη του κλάδου. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να επικεντρωθούν στη βελτίωση των τουριστικών υποδομών, στην αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος σε όλες τις περιφέρειες (αξιοποίηση τοπικών πόρων και προϊόντων), στην ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών με σεβασμό στη διατήρηση της αυθεντικότητας και της ιδιαιτερότητας του κάθε τόπου, στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις τουριστικές επιχειρήσεις με ταυτόχρονη κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού όχι μόνο στη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, αλλά και των τμημάτων οικονομικού, marketing, διοίκησης ανθρωπίνων πόρων, κ.α. Ενώ στόχος τόσο της πολιτικής ηγεσίας όσο και των επιχειρηματιών θα πρέπει να είναι να περάσουμε από την μονοδιάστατη ταμπέλα «ήλιος – θάλασσα» στο τρίπτυχο πολυμορφία, ποιότητα, βιωσιμότητα σε 12μηνη βάση.